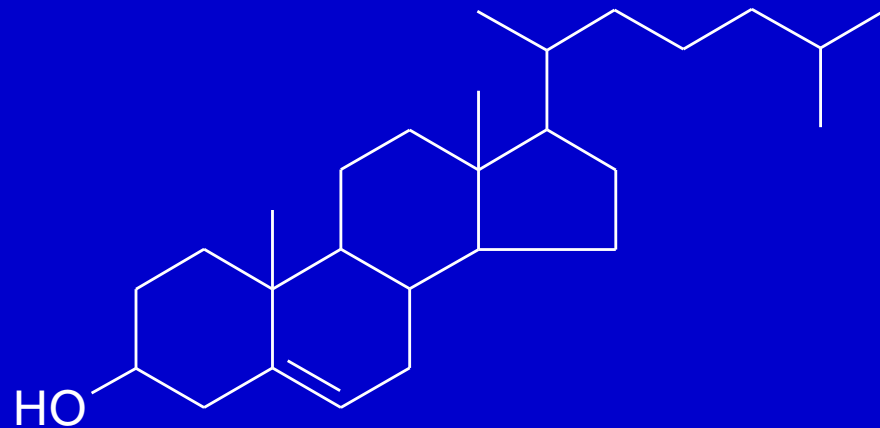

Metabolizem holesterola

- Vloga holesterola in njegovih derivatov
- Biosinteza holesterola
- Transport in regulacija metabolizma holesterola
- Holesterol in zdravje

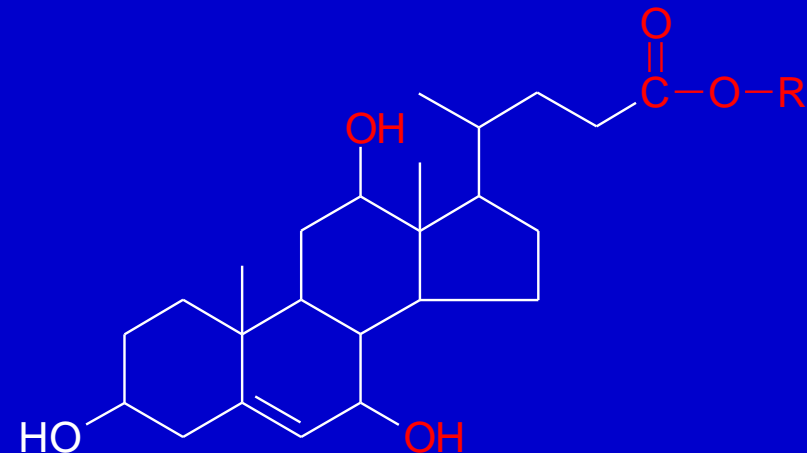
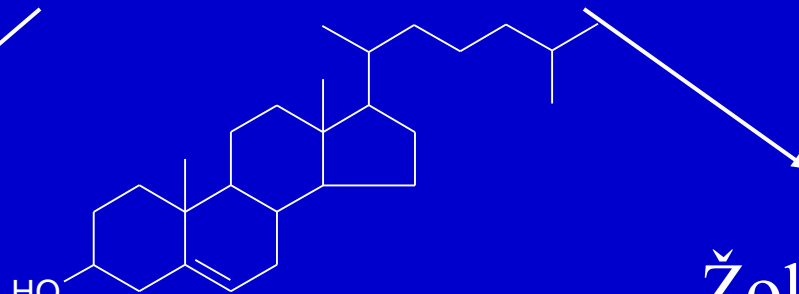
Holesterol in njegovi derivati

Holesterol
(regulira fluidnost membrane)

Steroidni hormoni

- Androgeni in estrogeni
- Mineralokortikoidi
- Glukokortikoidi

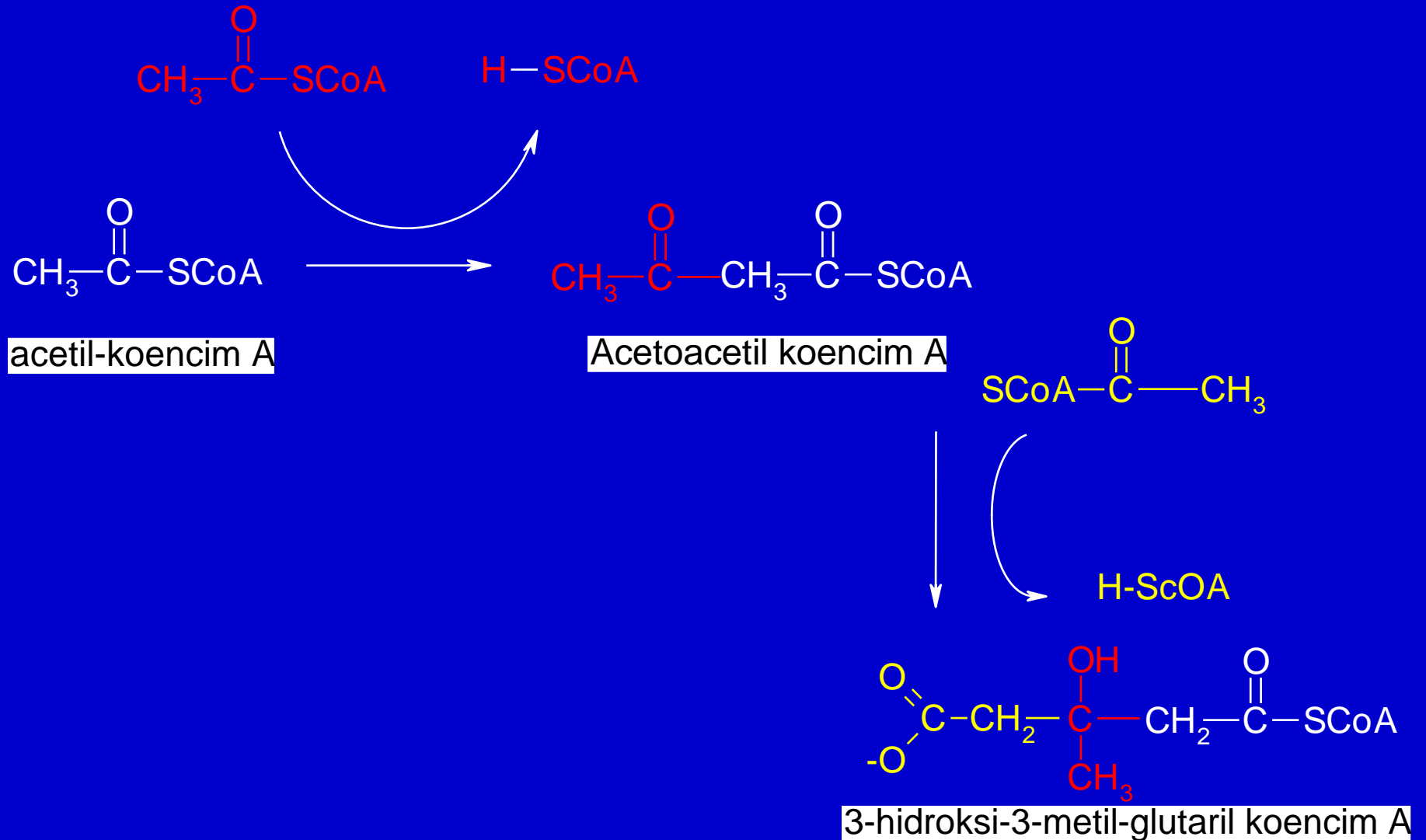
Žolčne kisline
(emulgatorji)

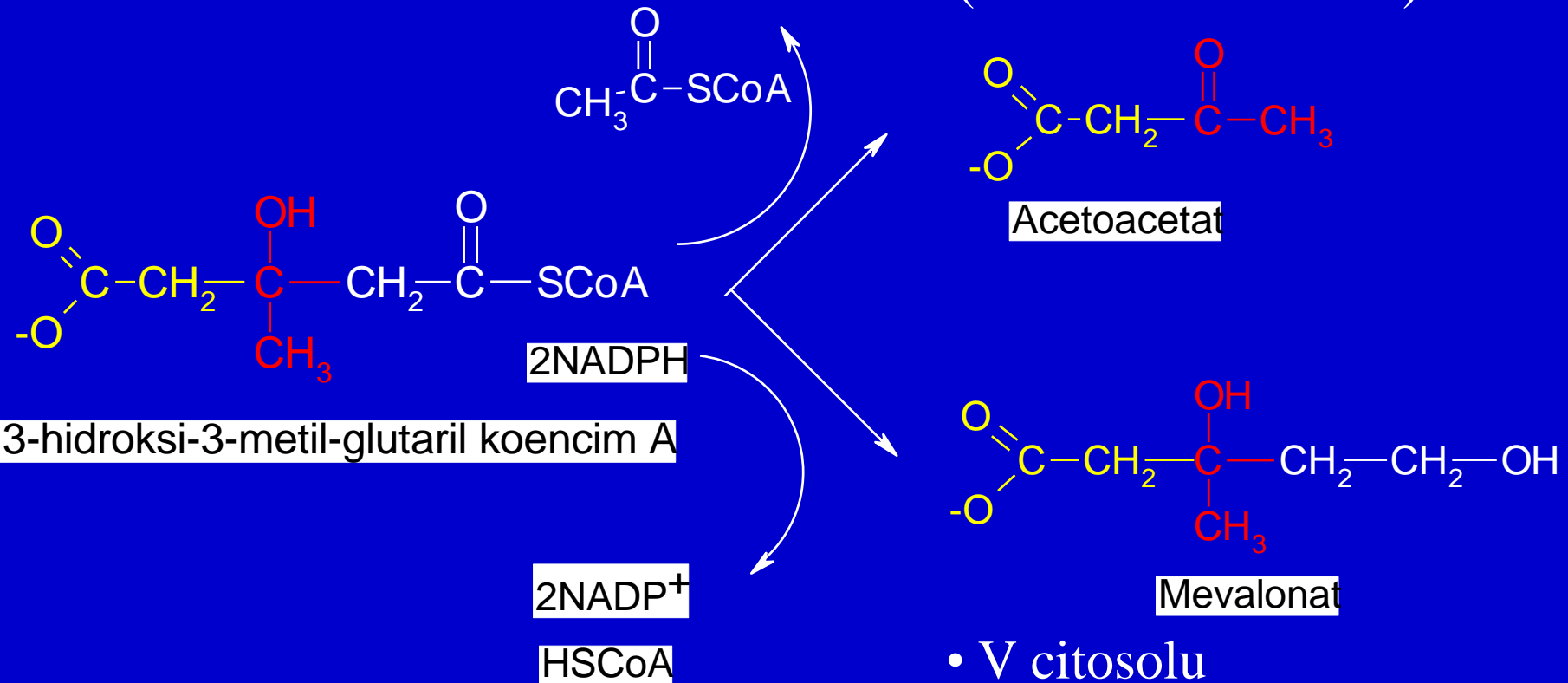
Holesterol skozi zgodovino

- 1815 odkritje holesterola (*chole* - žolč in *stereos* - trden)
- 1888 določena empirična formula ($C_{27}H_{46}O$)
- $\approx$ 1900 določena -OH skupina in dvojna vez
- 1927 Nobelova nagrada za strukturo (le delno pravilna)
- 1932 ugotovljena dejanska struktura
- 1964 Nobelova nagrada za študij biosinteze holesterola
- 1985 Nobelova nagrada za regulacijo biosinteze holesterola
- $\approx$ 2000 regulacija transporta holesterola

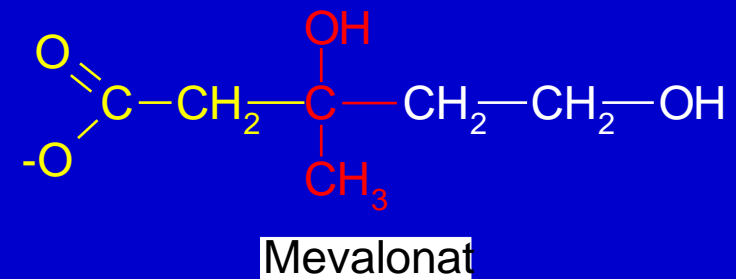
Začetek biosinteze holesterola

Ključna stopnja v biosintezi holesterola

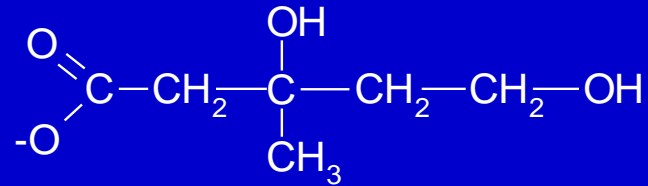

- V mitohondrijih
- Ketonska telesa (nadomestilo za OH)

- V citosolu
- Ireverzibilna stopnja v biosintezi holesterola

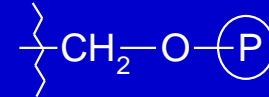
Nastanek aktiviranih izoprenskih enot

ATP → Mevalonat

ADP

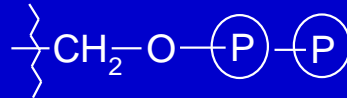
5-fosfomevalonat

ATP

ADP

5-pirofosfomevalonat

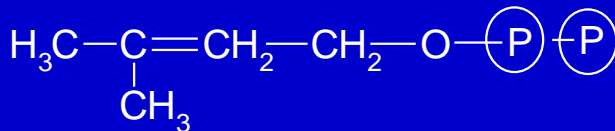
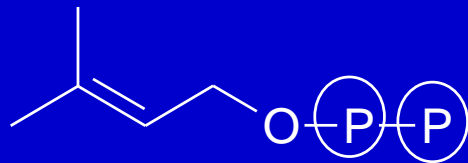

ATP

ADP

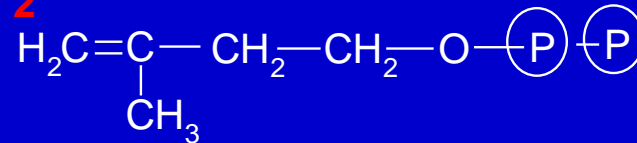
P

CO_2

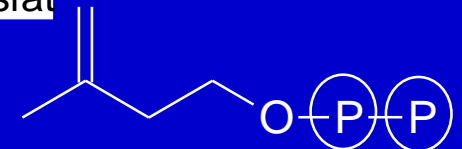

Dimetilalil pirofosfat

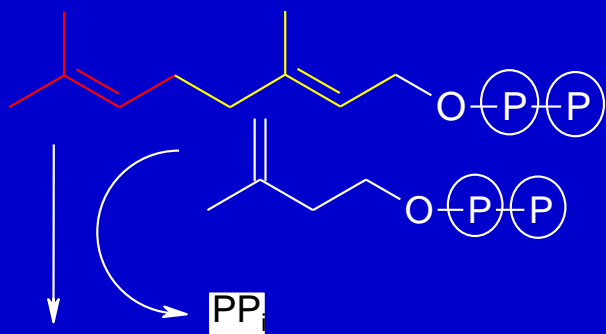
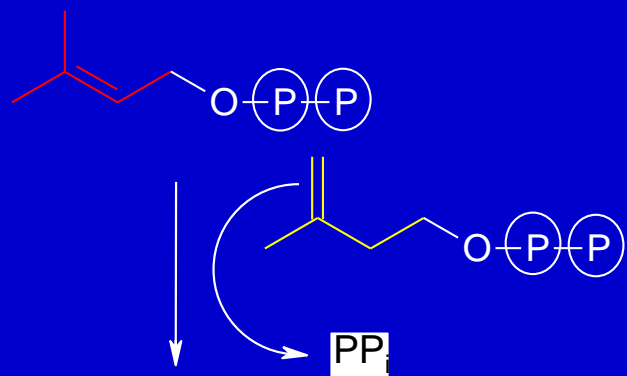
$\rightleftharpoons$

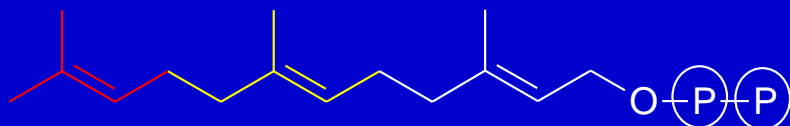
Izopentenil pirofosfat

Biosinteza skvalena

Geranil pirofosfat

Farnezil pirofosfat

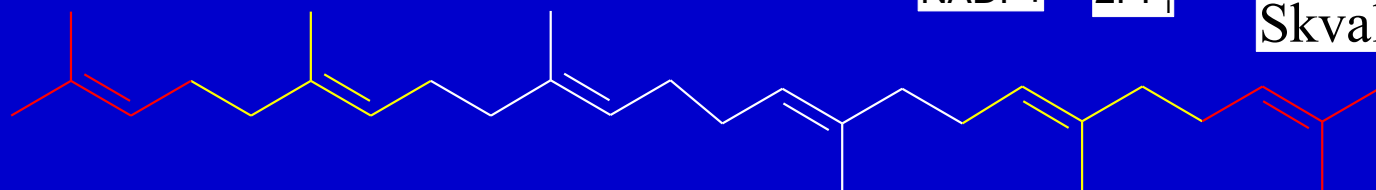

NADPH

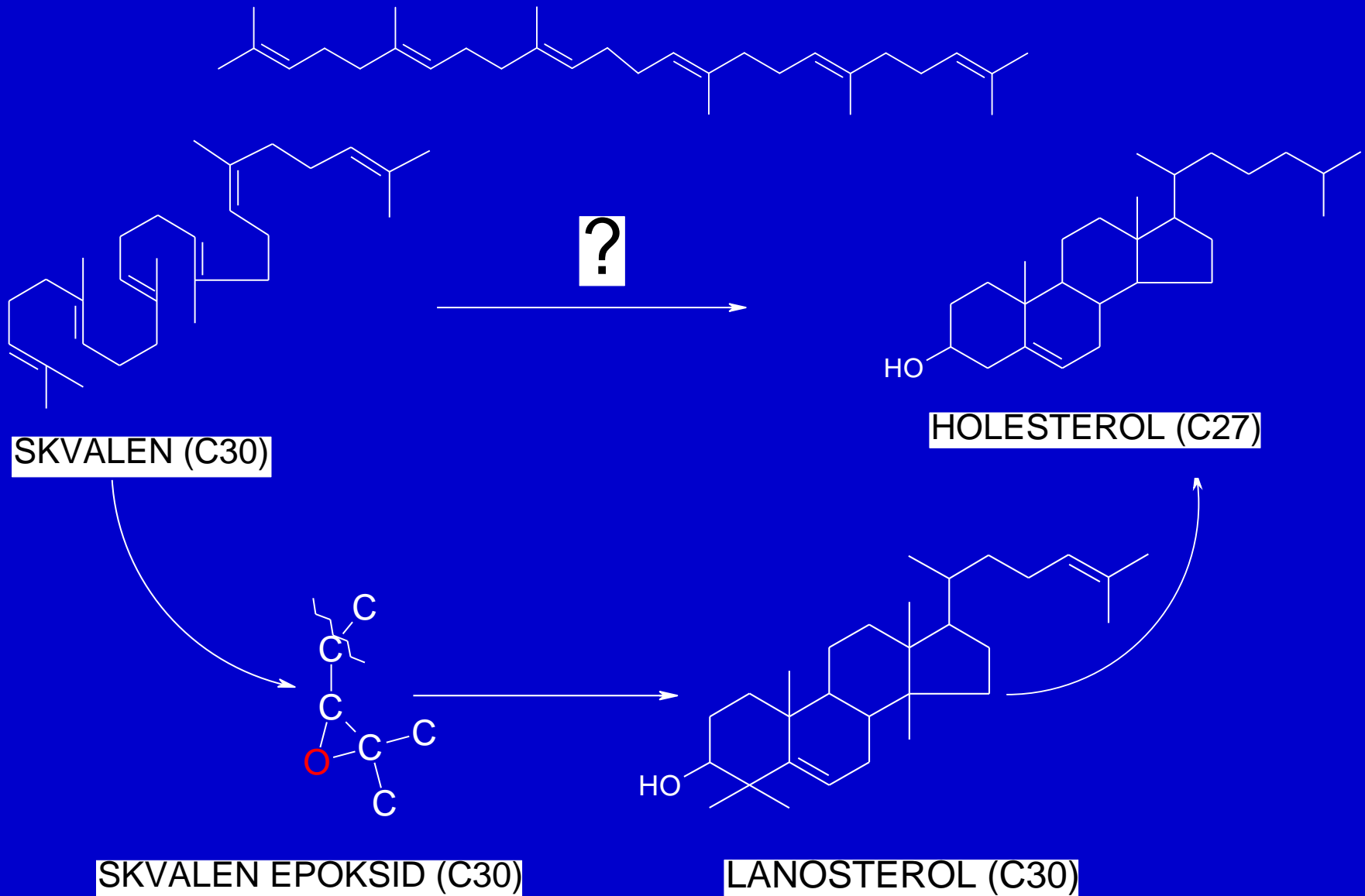
NADP+

2PP_i

Skvalen

Od skvalena do holesterola

Biosinteza in hrana - vir holesterola

Dnevne izgube holesterola $\approx$ 1000 mg

- Dnevno izločimo 20 - 30 g žolčnih kislin, vendar se večina resorbira

Nadomestimo s holesterolom

- *de novo* sintetiziranim (50% - 75%)
- iz hrane (25% - 50%)

Vsebnost holesterola v hrani

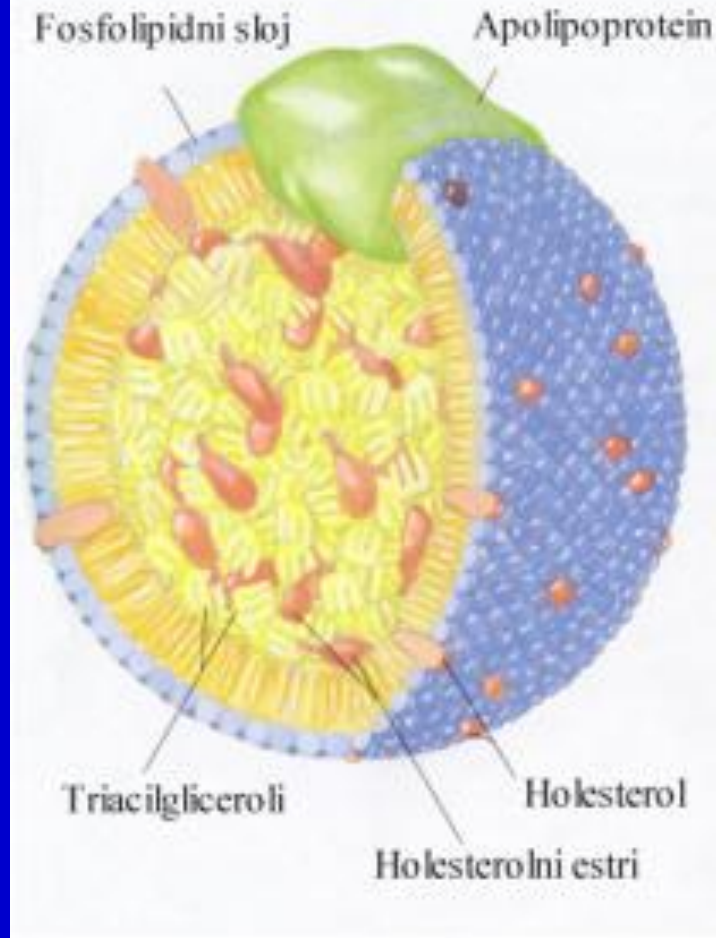
Hrana	Vsebnost (mg/100g)
Telečji možgani	2000
Jajčni rumenjaki	1000
Svinjske ledvice	410
Svinjska jetra	340
Maslo	240
Pusta svinjina	70
Pusta govedina	60

Prenos lipidov po krvi

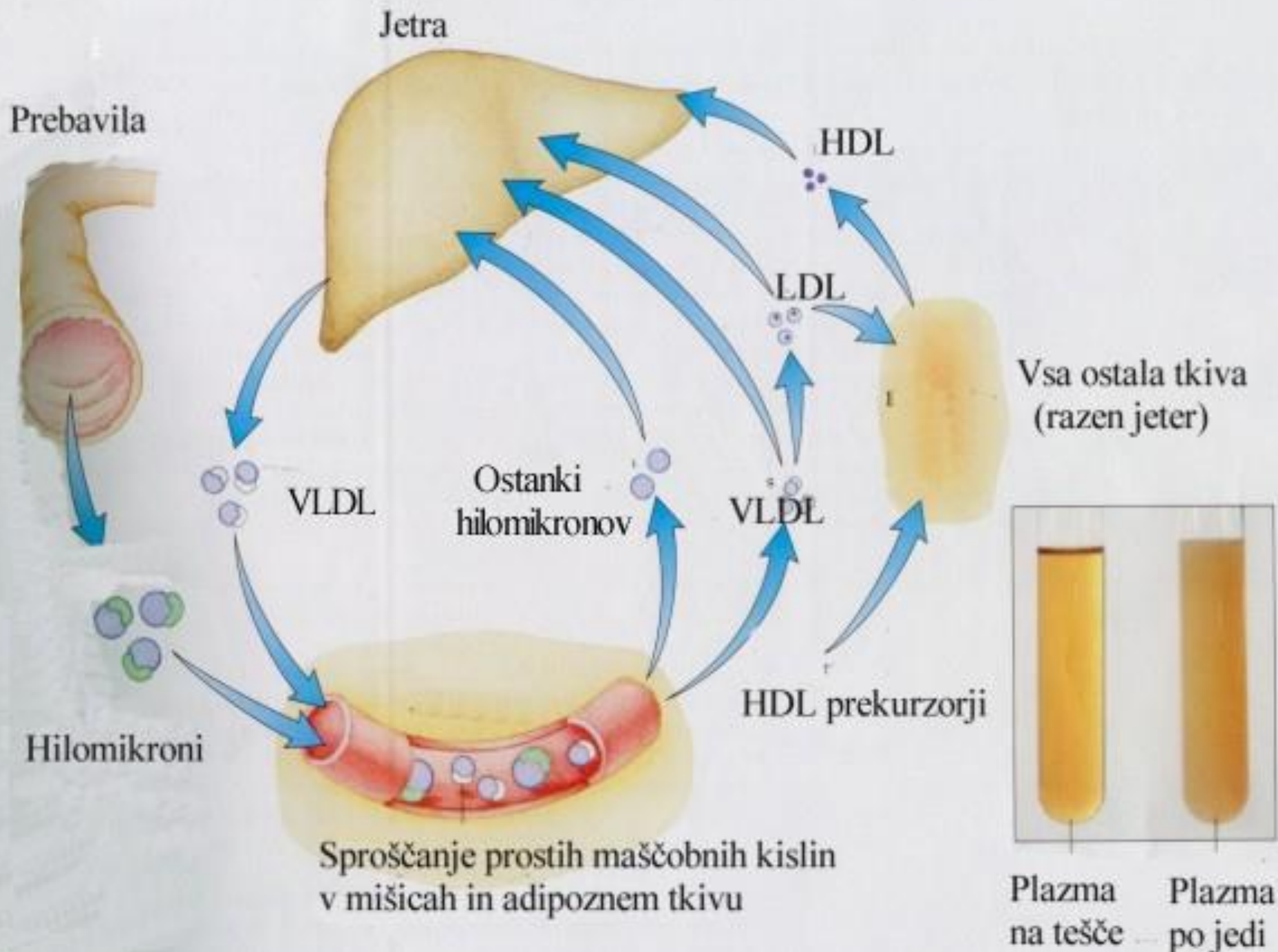
Normalna vsebnost holesterola v plazmi
< 2g/l (5,2 mmol/l)

Ker so netopni, se transportirajo
v obliki lipoproteinskih delcev

Tipi lipoproteinskih delcev

Lipoprotein	Gostota (g/ml)	Premer (nm)	Proteini (%)	Holesterol (%)	Fosfolipidi (%)	TAG (%)
Hilomikroni	< 0,95	80-500	2	4	9	85
VLDL	0,95-1,006	30-80	10	20	20	50
LDL	1,006-1,063	18-28	25	45	20	10
HDL	1,063-1,2	5-12	55	17	24	4

Vpliv holesterola na lastni metabolizem

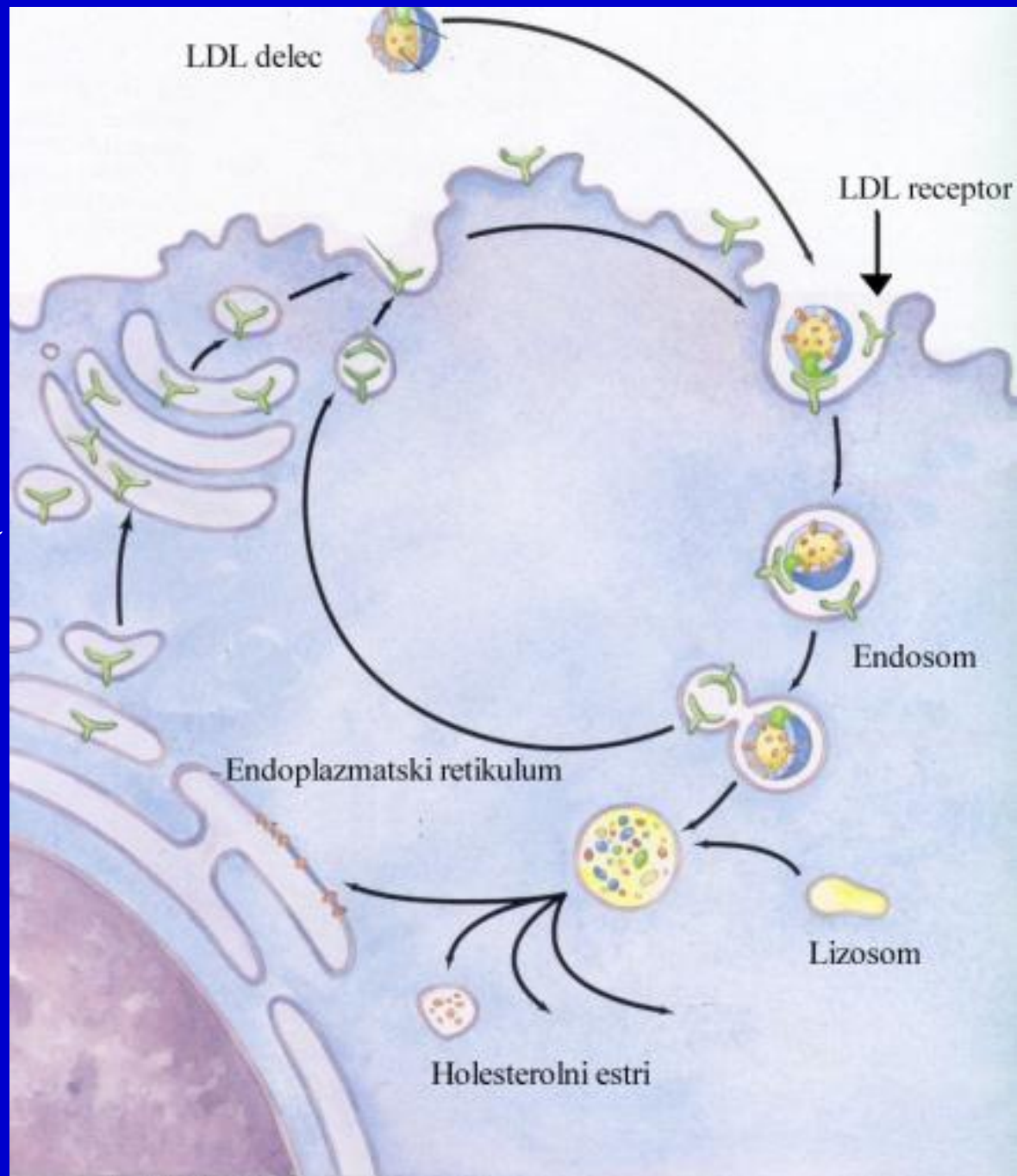
↑ holesterol v celici

1. ↑ esterifikacija holesterola

2. ↓ biosinteza HMG-CoA reductaze
(prva stopnja biosinteze)

3. ↓ biosinteza LDL receptorjev

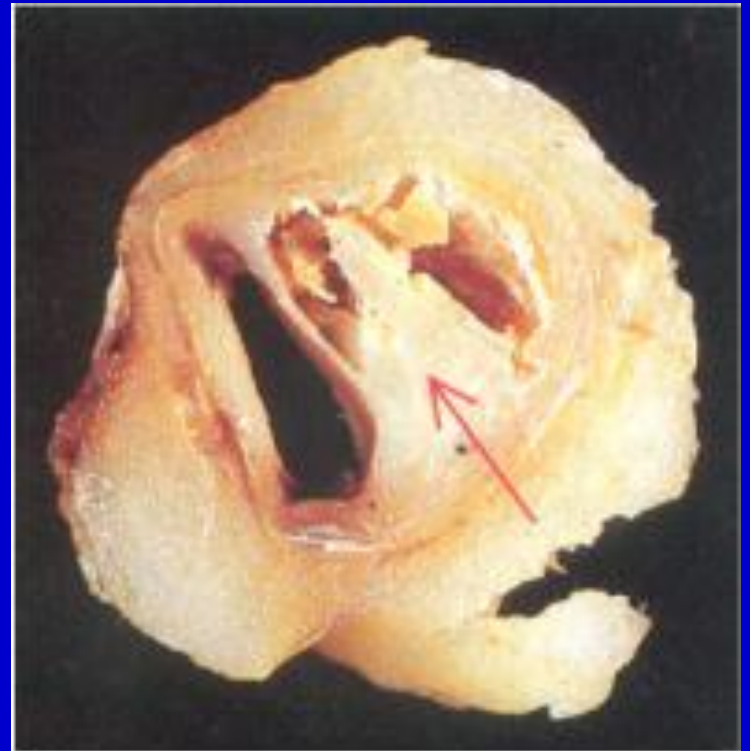
Holesterol človekov sovražnik ali prijatelj?

Ne moremo ga razgraditi
(obročnega sistema)

Težko ga izločimo iz telesa
(1g/dan skozi prebavni trakt)

Praktično netopen v vodi

Previsoka koncentracija holesterola
v krvi je eden od razlogov za nastanek ateroskleroze

“Dober” in “slab” holesterol

Bolj od vsebnosti holesterola je pomembno razmerje med posameznimi vrstami lipoproteinskih delcev

↑ LDL / HDL $\Rightarrow$ ↑ verjetnost za aterosklerozo (3 = normal)

- LDL (jetra $\Rightarrow$ periferna tkiva)
- HDL (periferna tkiva $\Rightarrow$ jetra)

S HDL se holesterol transportira v jetra, ki so najpomembnejši organ za izločanje h. iz telesa (žolčne kisline)

Ali lahko z življenjskim slogom vplivamo na bolezenska stanja, povezana s holesterolom?

Da

- ↑ nenasičene / nasičene MK
- ↑ antioksidanti
- ↑ vlaknine

pomembni tudi ostali faktorji

- kajenje, stres

**Nivo zaužitega holesterola
ne vpliva na patološka stanja!
(v razumnih mejah -do 0,5 g/dan)**

Težko

Genetske predispozicije

Mutacija na LDL receptorju

↑ holesterol v plazmi

Mutacija na proteinu,
ki vpliva na tvorbo HDL

↓ HDL v plazmi

Kaj lahko naredimo za znižanje nivoja holesterola?

Dieta: 10-25 %

- manjši vnos nasičenih maščob in holesterola

Dodatek anionskih izmenjevalcev k hrani: 15-20 %

- veže negativno nabite žolčne kisline

Zdravljenje s inhibitorji HMG-CoA reduktaze: $\approx$ 30 %

- substratni analogi mevalonata

Problem: $\downarrow$ holesterol $\Rightarrow$ $\uparrow$ HMG-CoA reduktaza

Skupaj znižanje za: 50 - 60 %

Zaključek

- Funkcije holesterola in derivatov (membrane, hormoni, prebava)
- Biosinteza poteka v citosolu
 $C2 \rightarrow C6 \rightarrow C5 \rightarrow C10 \rightarrow C15 \rightarrow C30 \rightarrow C27$
- Regulacija biosinteze - HMG-CoA reduktaza (holesterol, energija)
- Transport v obliki lipoproteinskih delcev (LDL in HDL)
- Patološka stanja ($\uparrow$ holesterol in $\uparrow$ LDL/HDL)
- Bolezni srca in ožilja (mnoge povezane s holesterolom) so trenutno najverjetnejši vzrok smrti v razvitih državah